

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

การใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน จังหวัดน่าน
Utilization of Soybean Seed Production Technology by Members of
Community Soybean Seed Centers in Nan Province

กัญญ์ธีรา คันทา (Kanteera Kanta) ¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowam) ²
สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม (Sineenuch Krutmuang Sanserm) ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง 2) ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน 3) การใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ 4) การดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของสมาชิก ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนจังหวัดน่าน จำนวน 12 ศูนย์ จำนวนทั้งสิ้น 240 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่มใช้สถิติพรรณนาได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุดและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วจังหวัดน่านส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 52.70 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.15 คน ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองระหว่าง 1 – 3 ไร่ ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองได้สูงสุด 450 กิโลกรัมต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเฉลี่ย 3,042.62 บาทต่อไร่ มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นของตนเอง (2) สมาชิกมีความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่มีความรู้น้อยที่สุดคือ การเตรียมดินดินมีค่าความเป็นกรดต่างต่ำกว่า 5.5 ให้หวานปูนขาวแล้วไถกลบ (3) สมาชิกมีการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (4) แนวทางการพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนได้แก่ พัฒนาและส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้ได้คุณภาพและมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ จัดระบบตรวจสอบและควบคุมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้มีคุณภาพดี และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การเชื่อมโยงระบบการตลาดโดยการสร้างเครือข่ายการผลิตและการตลาดพืชตระกูลถั่ว ประชาสัมพันธ์ทางสื่อ การพัฒนาเครือข่ายศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน (5) ปัญหาที่สมาชิกส่วนใหญ่พบมากคือค่าปุ๋ยและสารเคมีมีราคาแพง และการเก็บรักษาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ทำได้ยาก ข้อเสนอแนะของสมาชิกคือต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมาให้ความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์การดูแลการเก็บรักษาและมาติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ ให้ภาครัฐสนับสนุนอุปกรณ์การผลิต เช่น เครื่องหยอดเมล็ด เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ และมีการประกันราคาผลผลิต

คำสำคัญ การใช้เทคโนโลยี การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน จังหวัดน่าน

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช k.somza064@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช tukstou@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

Abstract

The purposes of this study were to study 1) the social and economic fundamental background of community Soybean Seed Centers members in Nan Province, 2) knowledge about the technology usage for production, 3) technology usage for production, and 4) members' problems and suggestions on the technology usage for production of Soybean Seed by community Soybean Seed Centers in Nan. The study population was all 240 members of 12 community soybean seed centers members in Nan Province. Data were collected from the entire study population. This was both a qualitative and quantitative study using questionnaires and focus group discussions. Data were analyzed with descriptive statistics, i.e. frequency, percentage, mean, minimum, maximum and standard deviation. The findings were as follows: (1) Most of the member were male, their average age was 52.70 years, educated at primary level, their average farming labor was 2.15 people, their average Soybean seed production area was 1-3 Rai, of Soy bean growing area with 450 kg per rai, Cost of production of Soy bean was 3,042.62 Bath per rai. (2) Overall, community seed production center members had a rather high level of knowledge about soybean seed production technology. The aspect that they had the least knowledge about was how to plow in lime to adjust the pH of acid soil ($\text{pH} < 5.5$). (3) Overall, the members utilized soybean seed production technology to a high level. The step that they utilized the least was testing the soil properties before planting. (4) Approaches for developing the community soybean seed production centers were to promote quality seeds and production standards, to use a quality control system, to develop better packaging, to upgrade marketing by building a legume product production and marketing network, to utilize media for public relations, and to develop a network of coordinated community soybean seed production centers. (5) The most common problems encountered by members were the high costs of fertilizer and other agricultural chemicals, followed by the difficulty of maintaining seed quality during storage. The members recommended that agricultural extension personnel should provide more knowledge about seed production and storage, and should contact farmers more frequently to give them advice. They also wanted the government sector to provide production machinery such as sowing machines and seed grading machines and to guarantee the price of seeds.

Keywords: Technology utilization, Soybaen seed production, Community Soybean Seed Centers

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

บทนำ

ถั่วเหลือง (Soybean) เป็นพืชตระกูลถั่วที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจพืชหนึ่งของประเทศไทยในปัจจุบันถั่วเหลืองเป็นพืชที่ให้ทั้งพลังงานและโปรตีนสูง เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมภายในประเทศหลายชนิด (กรมวิชาการเกษตร, 2557) ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน เป็นนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ให้จังหวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วพันธุ์ดี เนื่องจากเป็นพืชที่มีความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปต่าง ๆ ภายในประเทศปริมาณมาก แต่การผลิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ต้องนำเข้าจากต่างประเทศซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี ในขณะที่เดียวกันการผลิตภายในประเทศ กลับมีการเพาะปลูกลดลง สาเหตุที่สำคัญคือ การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดีอันเนื่องมาจากการปรับโครงสร้างของหน่วยงานราชการ ซึ่งทำให้ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ ไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว ปริมาณมากพอที่จะกระจายไปสู่เกษตรกรทั่วไปได้ จังหวัดน่านได้ การดำเนินงานโครงการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชของรับประชาคมอาเซียน ตั้งแต่ปี 2557 มีการจัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ทุกศูนย์ได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองพันธุ์ดีในชั้นเมล็ดพันธุ์ขยายซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตจากเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์หลักโดยหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองแล้วซึ่งเป็นการใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นพื้นฐาน เพื่อยกระดับผลผลิตและคุณภาพถั่วเหลืองของเกษตรกรแต่เมล็ดพันธุ์ดีที่ทางราชการผลิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้พันธุ์ดีโดยมุ่งเน้นให้มีการสร้างแหล่งเมล็ดพันธุ์ในชุมชน เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มความต้องการของการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชนพบว่า เกษตรกรต้องซื้อเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองจากแหล่งอื่นเพราะเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ผลิตไม่เพียงพอและไม่ได้มาตรฐานตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ ขณะที่นโยบายการส่งเสริมพันธุ์ดีของทางราชการมีการเปลี่ยนแปลงในการลดการสนับสนุนลดลงและประกอบกับจังหวัดน่านเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเพาะปลูกถั่วเหลืองและมีการปลูกอย่างแพร่หลายเกษตรกรจึงมีความต้องการเมล็ดพันธุ์ดีในปริมาณมาก จึงเป็นที่มาของปัญหาการวิจัยในครั้งนี้ และเป็นเหตุผลสนับสนุนว่าควรมีการศึกษาว่าสมาชิกในศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองหรือไม่ และมีการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองอย่างไร มีปัญหาและข้อเสนอแนะอย่างไรบ้างเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนได้อย่างเหมาะสม รวมถึงศึกษาการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่เหมาะสมแก่สมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนจังหวัดน่าน

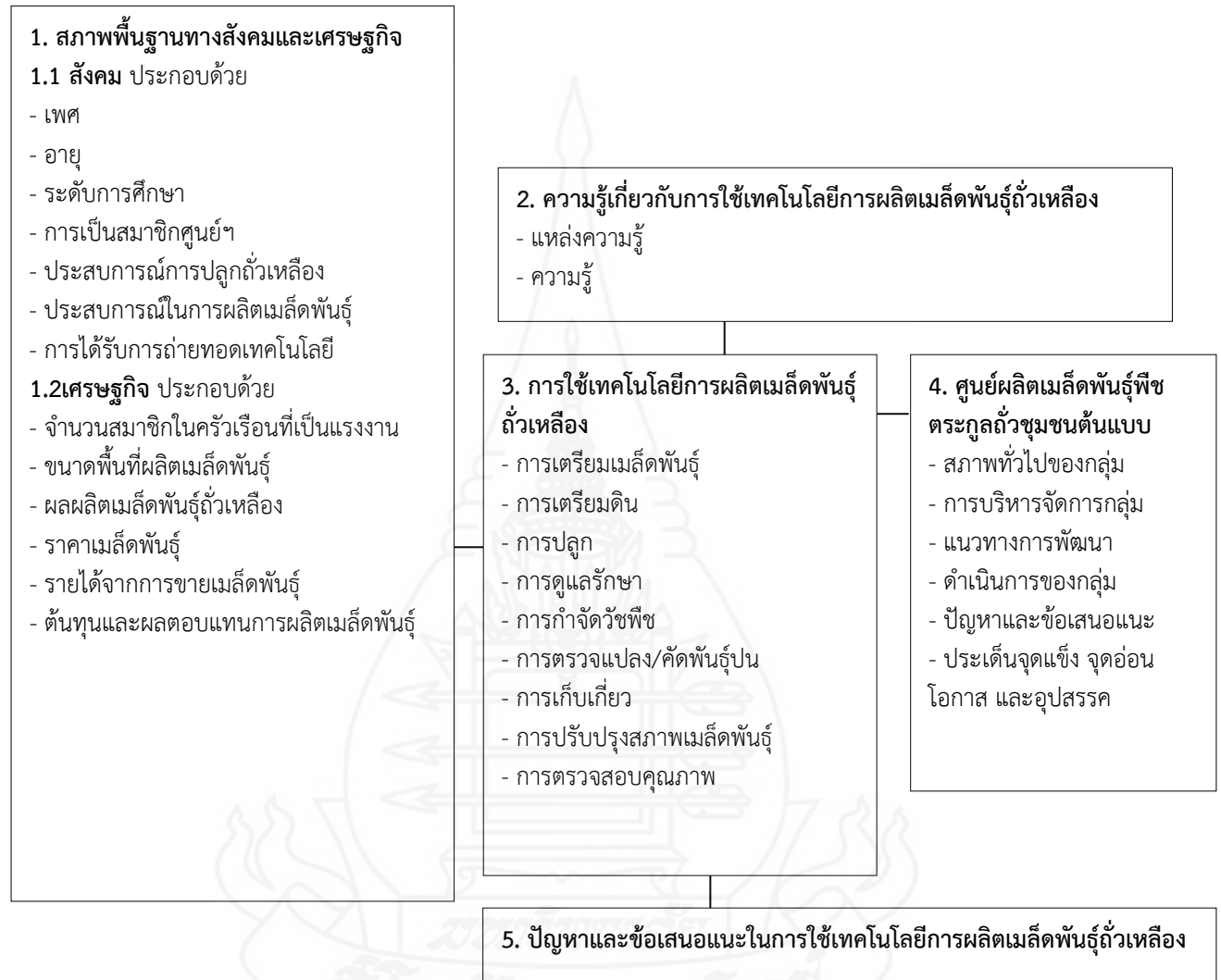
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน
2. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชถั่วเหลืองของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน
3. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน
4. เพื่อศึกษาการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนจังหวัดน่าน
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองถั่วเหลืองชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนจังหวัดน่าน จำนวน 12 ศูนย์ จำนวนทั้งสิ้น 240 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เป็นการวิจัยสำรวจเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม การทดสอบเครื่องมือ หลังจากแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 20 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ปรากฏว่าแบบสอบถามในตอนที่ 2 แหล่งที่มาของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.842 และตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.764 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ มีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ และแปลผล ดังนี้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ ดังนี้

คะแนน 1	หมายถึง	น้อยที่สุด
คะแนน 2	หมายถึง	น้อย
คะแนน 3	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนน 4	หมายถึง	มาก
คะแนน 5	หมายถึง	มากที่สุด

การแปลผลโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนจังหวัดน่าน

1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน จังหวัดน่านส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 52.70 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

2) สภาพทางสังคมพบว่า สมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน จังหวัดน่าน ทุกคนเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมาเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สมาชิกสหกรณ์การเกษตร สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรกร และสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตามลำดับ

3) สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน จังหวัดน่าน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.15 คน ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกข้าวเหลืองระหว่าง 1 – 3 ไร่ เฉลี่ย 3.14 ไร่ มีพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองจำนวน 2 ไร่ เฉลี่ย 2.35 ไร่ มีรายได้จากการขายข้าวเหลืองเฉลี่ยอยู่ที่ 22,663.42 บาทต่อปี สมาชิกสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองได้สูงสุด 450 กิโลกรัมต่อไร่ เฉลี่ย 278.42 กิโลกรัมต่อไร่ ขายเมล็ดพันธุ์ได้ในราคาเฉลี่ย 28.80 บาทต่อกิโลกรัม มีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองเฉลี่ย 18,975.42 บาทต่อปี มีต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองเฉลี่ย 3,042.62 บาทต่อไร่ โดยแยกเป็นค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 384.30 บาท ค่าเตรียมดินเฉลี่ย 1,226.67 บาท ค่าจ้างปลูก, เกี่ยวและนวด เฉลี่ย 1,226.67 บาท ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช เฉลี่ย 234.90 บาท ค่าปุ๋ย เฉลี่ย 455.54 บาท ค่าเช่าที่ดิน เฉลี่ย 58.75 บาท และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เฉลี่ย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

38.99 บาท ส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นของตนเอง รองลงมาเป็นการเช่าที่ดินทำกินโดยไม่มีค่าเช่า และเช่าที่ดินทำกินตามลำดับ

2. ความรู้ เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน

1) ระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองจากแหล่งต่าง ๆ ของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน จังหวัดน่าน

จากสื่อบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้รับความรู้ในระดับมากจำนวน 1 แหล่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 5 แหล่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตร ญาติ พี่น้อง เพื่อน เกษตรกร ผู้นำท้องถิ่น(กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) อาสาสมัครเกษตร (อกม.) และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ตามลำดับ และอยู่ในระดับน้อย จำนวน 2 แหล่ง ได้แก่ โทรศัพท์ และไลน์

แบบกลุ่ม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้รับความรู้ในระดับมาก จำนวน 2 แหล่ง ได้แก่ การประชุม และการฝึกอบรม อยู่ในระดับปานกลางมี 2 แหล่ง คือ การดูงาน และการสัมมนา

จากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อมวลชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้รับความรู้ในระดับมาก จำนวน 1 แหล่ง ได้แก่ หนังสือ อยู่ในระดับปานกลาง 1 แหล่ง ได้แก่วารสาร และอยู่ในระดับน้อย จำนวน 5 แหล่ง ได้แก่วิทยุกระจายเสียง/วิทยุชุมชน โทรทัศน์/โทรทัศน์ดาวเทียม เสียงตามสาย หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ตามลำดับ

2) ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง สมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วจังหวัดน่านมี สมาชิกร้อยละ 67.5 มีความรู้ในระดับมากในเรื่องการเตรียมเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองก่อนปลูกจะต้องคลุกด้วยเชื้อไรโซเบียมสำหรับถั่วเหลืองแล้วปลูกทันที การเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองจะเก็บเกี่ยวช่วงเมล็ดพันธุ์สุกแก่เต็มที่ฝักมีสีน้ำตาล และการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์จะต้องมีการนำเมล็ดที่นวดไปตากแดดเพื่อลดความชื้น และนำไปทำความสะอาดกำจัดเศษฝุ่นละออง มีความรู้ในเรื่องการเตรียมดิน ดินมีความเป็นกรดต่ำกว่า 5.5 ให้หว่านปูนขาวแล้วไถกลบ และการตรวจแปลง/คัดพันธุ์ปน

3. การใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ชุมชนจังหวัดน่าน

สมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน จังหวัดน่านมีการใช้เทคโนโลยีผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ พบว่า สมาชิกทั้งหมดมีการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้หรือผ่านการรับรอง รองลงมา มีการใช้เทคโนโลยีการทดสอบความงอกเมล็ดพันธุ์ก่อนการปลูก และ ใช้เทคโนโลยีการคลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยเชื้อไรโซเบียม 1 ถูต่อเมล็ดพันธุ์ 15 กก.

2) ด้านการเตรียมดิน พบว่า สมาชิกใช้เทคโนโลยีในเรื่องการพรวนดินแล้วคราดเอาเศษวัชพืชออกและปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ รองลงมา ร้อยละ 92.9 ใช้เทคโนโลยีในเรื่องการขุดร่องน้ำรอบและผ่านแปลงนา เพื่อสะดวกต่อการให้น้ำและระบายน้ำออก ร้อยละ 74.6 ใช้เทคโนโลยีการตัดตอซังข้าวแล้วทิ้งเศษฟางให้คงอยู่ในแปลงนา ร้อยละ 61.2 ใช้เทคโนโลยีการไถพรวนตากหน้าดินก่อนทำการปลูก ร้อยละ 36.3 มีการตรวจวิเคราะห์ดินก่อนการปลูกดิน

3) ด้านการปลูก พบว่า สมาชิกจำนวนร้อยละ 78.3 มีการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีความงอกไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

4) ด้านการดูแลรักษา พบว่า สมาชิกใช้เทคโนโลยีในเรื่องการใส่ปุ๋ยมีการใส่ปุ๋ยตามลักษณะดินโดยดินร่วน/เหนียว ปนทราย ใส่ปุ๋ยสูตร 12 -24 -12 ดินเหนียว ใส่ปุ๋ยสูตร 16 -20 -0 รองลงมาใช้เทคโนโลยีในเรื่องการให้น้ำในสภาพนามีการให้น้ำทุก 5-7 วัน และให้สม่ำเสมอช่วงติดฝักและเมล็ด 60 วันหลังปลูก มีการตรวจสอบโรคและแมลงทุกระยะก่อนตัดสินใจใช้สารเคมี

5) ด้านการกำจัดวัชพืช พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 86.2 ใช้เทคโนโลยีในเรื่องกำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมี และใช้เทคโนโลยีในเรื่องกำจัดวัชพืชโดยวิธีกล เช่น ถอน หลังถั่วออก 15-20 วัน

6) ด้านการตรวจแปลง/คัดพันธุ์ปน พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 98.8 ใช้เทคโนโลยีในเรื่องการตรวจคัดพันธุ์ปน โดยมีการตรวจแปลงและคัดพันธุ์ปนในระยะออกดอก เมื่อมีดอกบานประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ โดยดูจากลักษณะสีของดอก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

และลักษณะการออกดอก รองลงมาร้อยละ 96.2 ใช้เทคโนโลยีในเรื่องการตรวจตัดพันธุ์ปน โดยมีการตรวจแปลงและคัดพันธุ์ปนระยะก่อนเก็บเกี่ยว (ระยะที่แก่เต็มที่) เมล็ดเริ่มแข็งแรง โดยสังเกตลักษณะสีฝัก สีขนบนฝัก และทรงต้นที่แตกต่าง และร้อยละ 81.7 ใช้เทคโนโลยีในเรื่องการตรวจตัดพันธุ์ปน โดยมีการตรวจแปลงและคัดพันธุ์ปน ระยะกล้า หลังจากงอกเป็นต้นอ่อน 3-7 วันโดยสังเกตการเปลี่ยนสีบริเวณโคนต้น

7) ด้านการเก็บเกี่ยว พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 99.6 ใช้เทคโนโลยีในการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์เมื่อเมล็ดพันธุ์สุกแก่เต็มที่ ฝักมีสีน้ำตาล 95 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาร้อยละ 96.2 มีการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการตากเมล็ดพันธุ์ไว้ในแปลงก่อน 2-3 วันเพื่อลดความชื้น และร้อยละ 85 มีการนำต้นถั่วเหลืองที่เก็บเกี่ยวแล้ว มาเป็นฟ่อนวางบนแคร่ไม้ยกสูงคลุมด้วยวัสดุกันฝนระหว่างรอการนวด

8) ด้านการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 95 ใช้เทคโนโลยีในการนำเมล็ดที่นวดไปตากแดดเพื่อลดความชื้น และนำไปทำความสะอาดกำจัดเศษฝุ่นละอองระหว่างรอการนวด รองลงมาร้อยละ 93.8 ทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนและหลังใช้งาน ร้อยละ 90 ใช้เทคโนโลยีในการคัดขนาดเมล็ด/คัดเมล็ดพันธุ์ผิดปกติดอก เช่น เมล็ดสีเขียว เมล็ดมั่ว โดยใช้แรงคน ร้อยละ 81.7 มีการนำเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการคัดขนาดไปลดความชื้นให้ต่ำกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ และร้อยละ 40.8 ใช้เทคโนโลยีการบรรจุกระสอบเพื่อรอจำหน่าย มีการเขียนรหัส และวัน/เดือน/ปี และเปอร์เซ็นต์ความชื้นชื่อเจ้าของเพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบตามลำดับ

9) ด้านการตรวจสอบคุณภาพ พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 93.3 ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบเปอร์เซ็นต์ความงอก ไม่น้อยกว่า 75 เปอร์เซ็นต์ ความชื้นไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ มีสิ่งเจือปนไม่เกิน 2 เปอร์เซ็นต์ มีความสมบูรณ์ของเมล็ดพันธุ์ไม่น้อยกว่า 98 เปอร์เซ็นต์

4. การดำเนินการและแนวทางการพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน

1) สภาพการดำเนินงานของศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง (ต้นแบบ) ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชนตำบลท่านาว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดน่าน ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลท่านาว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดน่าน จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2557 มีกรอบแนวคิดมุ่งเน้นการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่มีคุณภาพและมาตรฐานสากล เพื่อนำเมล็ดพันธุ์ไปใช้ในพื้นที่และจำหน่ายในลักษณะเมล็ดพันธุ์ให้เกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เพื่อเสริมสร้างพลังร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มในการร่วมซื้อ-ร่วมขาย และเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีโครงสร้างกลุ่มและบทบาทหน้าที่ มีระบบการบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจน

2) แนวทางการพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนมีแนวทางในการพัฒนา คือ ด้านกลุ่ม (1) ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยจัดอบรมให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต และการจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว เพื่อให้สมาชิกกลุ่มพัฒนาความรู้และความสามารถในการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว และอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด การสร้างเครือข่ายและพัฒนาเครือข่าย เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด การสร้างเครือข่ายและพัฒนาเครือข่าย (2) การพัฒนาเครือข่ายศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน (3) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ต้นแบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง (4) การพัฒนาศักยภาพศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน (5) การสร้างกองทุนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ด้านสินค้า (1) พัฒนาและส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้ได้คุณภาพและมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ จัดระบบตรวจสอบควบคุมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้มีคุณภาพดี และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (2) การพัฒนาคุณภาพผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ด้านตลาด (1) การเชื่อมโยงระบบการตลาดโดยการสร้างเครือข่ายการผลิตและการตลาดพืชตระกูลถั่ว ประชาสัมพันธ์ทางสื่อและจัดงานวันรณรงค์ถั่วเหลือง ด้านการผลิต (1) ส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง (2) การพัฒนาเพิ่มผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองต่อไป

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน

พบว่ามีปัญหาค่าปุ๋ยและสารเคมีมีราคาแพงและการเก็บรักษาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ทำได้ยาก สำหรับปัญหาด้านอื่นๆ โดยเรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อยได้แก่ เชื้อโรโซเปียมที่จะใช้คลุกเมล็ดหาซื้อยาก ขาดลานตากเมล็ดพันธุ์ การขาดน้ำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

ในช่วงเพาะปลูก การทำความสะอาดเมล็ดมีความ จำวนแรงงานไม่เพียงพอและค่าจ้างแรงงานมีราคาแพง ไม่มีความชำนาญ ในการตรวจสอบพันธุ์ปน ขั้นตอนการลดความชื้นยุ่งยากและเสียเวลา การทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนและหลังการเก็บ เกี่ยวทำได้ยาก ขาดแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต การเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ไม่ทันเวลา เกษตรกรไม่เห็นความสำคัญของการ สำรวจการระบาดของโรคและแมลง ทุกระยะ ขั้นตอนการเตรียมดินมีความยุ่งยาก และขั้นตอนการทดสอบความงอกเมล็ด พันธุ์มีความยุ่งยาก

ข้อเสนอแนะ 1) ด้านความรู้ ต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมาให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์การดูแลการเก็บ รักษา มีการจัดการศึกษาดูงานด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองจากศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ประสบความสำเร็จ ให้แนะนำวิธีการ และเทคโนโลยีใหม่ๆในการผลิตเมล็ดพันธุ์ 2) ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้ามา ดูและติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ และต้องการได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์และเชื้อไรโซเบียม 3) ด้านการส่งเสริม และสนับสนุนจากหน่วยงาน ต้องการได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์การผลิต เช่น เครื่องหยอดเมล็ด เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่ดีมีคุณภาพ และต้องการสนับสนุนอุปกรณ์บรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย 4) ด้านอื่นๆ ต้องการให้ ช่วยเหลือการประกันราคาผลผลิต ต้องการให้ช่วยประชาสัมพันธ์ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนให้เป็นที่รู้จักทั้งในและนอกพื้นที่ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย และ ต้องการหาแหล่งเงินทุนเพื่อกู้ยืมเพื่อปัจจัยการผลิตของเกษตรกร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน จังหวัดน่าน มีข้ออภิปรายผล ดังนี้

1. ความรู้ เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง จากผลการวิจัยพบว่า

1) การได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองพบว่าสมาชิกได้รับข้อมูลจากสื่อบุคคล มากที่สุดคือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร แบบกลุ่มจากการประชุม และการฝึกอบรม และจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อมวลชน คือ การอ่านหนังสือ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากการประชุม จากการ ฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ ส่งผลทำให้สมาชิกได้รับความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัย เชื่อถือได้ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

2) ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองภาพรวมสมาชิกมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ด พันธุ์ถั่วเหลืองในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พรพรรณราย สงวนสิน (2546 , น. 47) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าวของเกษตรกรในโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ มีความรู้ในระดับมาก อาจเป็นผลมาจากการที่เกษตรกรให้ความสำคัญโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน โดยร่วมมือในการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ในกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร จึงมีผลต่อการมีความรู้ในระดับมาก สามารถ ตอบคำถามได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

2. การใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง จากผลการวิจัยพบว่า

จากผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมแล้วสมาชิกมีการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองอยู่ในระดับมากในด้าน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ ด้านการตรวจแปลง/คัดพันธุ์ปน ด้านการเก็บเกี่ยว ด้านการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ ซึ่งอาจเป็นผลสืบ เนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา รวมทั้งการจัดประชุมกลุ่มทำให้เกิดความรู้ในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ในระดับมากส่งผลให้สมาชิกสามารถปฏิบัติเทคโนโลยีการ ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองได้มากด้วย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสมาชิกมีการใช้เทคโนโลยีน้อยในด้านการเตรียมดิน ผลการวิจัยพบว่าประเด็นที่ใช้น้อยสุด คือการตรวจวิเคราะห์ดินก่อนการปลูก ซึ่งอาจเป็นเพราะสมาชิกไม่เห็นความสำคัญ ของการวิเคราะห์ดิน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบในพื้นที่ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แนะนำให้สมาชิ กเห็นความสำคัญของการตรวจวิเคราะห์ดิน และนำดินไปตรวจวิเคราะห์เพื่อให้ทราบความสมบูรณ์ของดิน และเป็นการลดต้นทุน การผลิตในเรื่องของการใช้ปุ๋ยเคมี โดยการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำปุ๋ยสั่งตัดเพื่อลดต้นทุนการผลิต ด้านการปรับปรุง สภาพ ประเด็นที่มีการใช้น้อยที่สุด คือ การบรรจุกระสอบเพื่อรอจำหน่าย มีการเขียนรหัส และวัน/เดือน/ปี และเปอร์เซ็นต์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

ความขึ้น ชื่อเจ้าของเพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบ อาจเป็นเพราะสมาชิกบางรายมีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ตั้งแต่อยู่ในแปลงปลูก ทำให้ไม่มีการเขียนรหัส และวัน/เดือน/ปี และเปอร์เซ็นต์ความขึ้น ดังนั้นหากสมาชิกมีการจัดทำบรรจุภัณฑ์ให้ดีขึ้นหรือให้ได้มาตรฐานมากขึ้นจะเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ และมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าได้มากขึ้น

3. แนวทางการพัฒนา ผลการวิจัยพบว่ามีความจำเป็นในการพัฒนาดังนี้ ด้านกลุ่ม (1) ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยจัดอบรมให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต และการจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว เพื่อให้สมาชิกกลุ่มพัฒนาความรู้และความสามารถในการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว และอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด การสร้างเครือข่ายและพัฒนาเครือข่าย เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด การสร้างเครือข่ายและพัฒนาเครือข่าย (2) การพัฒนาเครือข่ายศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน (3) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ต้นแบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง (4) การพัฒนาศักยภาพศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน (5) การสร้างกองทุนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ด้านสินค้า (1) พัฒนาและส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้ได้คุณภาพ และมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ จัดระบบตรวจสอบควบคุมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้มีคุณภาพดี และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (2) การพัฒนาคุณภาพผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ด้านตลาด (1) การเชื่อมโยงระบบการตลาดโดยการสร้างเครือข่ายการผลิตและการตลาดพืชตระกูลถั่ว ประชาสัมพันธ์ทางสื่อและจัดงานวันณรงค์ถั่วเหลือง ด้านการผลิต (1) ส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง (2) การพัฒนาเพิ่มผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองต่อไปมีแนวทางในการพัฒนา เนื่องจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองมีความใกล้เคียงกับศูนย์ข้าวชุมชนผลการวิจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับ สัจจา บรรจงศิริ และคณะ (2549 , น. 197-202) การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน พบว่าทุกศูนย์ข้าวชุมชนมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น แนวทางการส่งเสริมและพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชนให้ยั่งยืน ควรมีการส่งเสริมทั้งในระดับนโยบายระดับหน่วยงาน และระดับท้องถิ่น ดังนี้ 1) ระดับนโยบายควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้ชัดเจน ได้แก่ ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ ด้านการเรียนรู้ ด้านการตลาด ด้านสินเชื่อ ด้านเครือข่าย ด้านการใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดี ด้านการขยายการจัดตั้งศูนย์ ด้านการประกวดศูนย์ และด้านชลประทาน 2) ระดับหน่วยงานควรมีการดำเนินการส่งเสริมในด้านเทคนิคและความรู้ ได้แก่ การทำนาแปลงรวม การจัดการความรู้ให้กับสมาชิกศูนย์ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การให้ความรู้เรื่องการบริหารและการผลิตเมล็ดพันธุ์ การสรุปและถอดบทเรียน การประมวลความรู้ที่ได้จากการดำเนินงาน และ 3) ท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนในด้านการเงิน งบประมาณและการดำเนินงาน

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะผลการวิจัยพบว่า

1) ปัญหา จากการวิจัยพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ประสบปัญหาค่าปุ๋ยและสารเคมีมีราคาแพงและการเก็บรักษาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ทำได้ยาก เชื้อโรโซเปียมที่จะใช้ปลูกเมล็ดหยาซ้อยาก ขาดลานตากเมล็ดพันธุ์ การขาดน้ำในช่วงเพาะปลูก การทำความสะอาดเมล็ด มีจำนวนแรงงานไม่เพียงพอและค่าจ้างแรงงานมีราคาแพง ไม่มีความชำนาญในการตรวจสอบพันธุ์ปน ผู้วิจัยเห็นควรว่า รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนด้านราคากระตุ้นให้ราคาสูงขึ้น จัดหาแหล่งรับซื้อที่เป็นกลางและมีมาตรฐานเท่าเทียม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรเข้าถึงเกษตรกรเพิ่มบทบาทการส่งเสริมการเกษตร มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตถั่วเหลือง และควรดูแลเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมหรือแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

2) ข้อเสนอแนะ จากการวิจัยพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมออกมาความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์การดูแลการเก็บรักษา มีการจัดการศึกษาดูงานด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองจากศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ประสบความสำเร็จ ให้แนะนำวิธีการและเทคโนโลยีใหม่ๆในการผลิตเมล็ดพันธุ์ ต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้ามาดูแลและติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ และต้องการได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์และเชื้อโรโซเปียม ต้องการได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์การผลิต เช่น เครื่องหยดเมล็ด เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ มีสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่ดีมีคุณภาพ และต้องการสนับสนุนอุปกรณ์บรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยต้องการให้ช่วยเหลือการประกันราคาผลผลิต ต้องการให้ช่วยประชาสัมพันธ์ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้เป็นที่รู้จักทั้งในและนอกพื้นที่ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย และ ต้องการหาแหล่งเงินทุนเพื่อกู้ยืมเพื่อปัจจัยการผลิตของเกษตรกร ผู้วิจัยเห็นว่ารัฐบาลควรมีการแก้ไขปัญหาทั้งระบบตั้งแต่การผลิตจนถึงการตลาด มีการวางแผน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

และพัฒนาอย่างจริงจัง มีการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ถูกต้องและทันสมัย มีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

1) สมาชิกมีการใช้เทคโนโลยีในการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ในส่วนของบริษัทตรวจสอบเพื่อจำหน่าย การเขียนรหัส และวัน/เดือน/ปี และเปอร์เซ็นต์ความชื้น ชื่อเจ้าของเพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบ ดังนั้นสมาชิกควรมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดีและได้มาตรฐานโดยการไปศึกษาจากศูนย์หรือกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในเรื่องของบริษัท มาต่อยอดผลิตภัณฑ์และยกระดับผลิตภัณฑ์ เพื่อไม่ให้ถูกกดราคาจากพ่อค้า

2) สภาพการผลิตของสมาชิกไม่นิยมตรวจวิเคราะห์ดินก่อนการปลูก ดังนั้นสมาชิกควรมีการนำดินในแปลง ปลูกมาวิเคราะห์เพื่อให้ทราบความสมบูรณ์ของดิน และเป็นการลดต้นทุนการผลิตในเรื่องของการใส่ปุ๋ยเคมี

3) สมาชิกมีปัญหาเกี่ยวกับค่าปุ๋ยและสารเคมีที่ราคาแพง ดังนั้นสมาชิกควรใช้เทคโนโลยีการใส่ปุ๋ยสั่งตัดตาม ค่าวิเคราะห์ดินเพื่อช่วยลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมี และหมั่นสำรวจและตรวจแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ในทุกๆระยะก่อนการ ตัดสินใจใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่

1) สมาชิกยังขาดความรู้ในการเตรียมดิน การปรับปรุงบำรุงดิน และขาดความรู้ในการคัดพันธุ์ปน ดังนั้น ในการอบรมถ่ายทอดความรู้เจ้าหน้าที่ควรมีการกำหนดหลักสูตรการเก็บเมล็ดเพื่อทำพันธุ์ การจัดการผลผลิตหลังการ เก็บเกี่ยว การตรวจสอบคุณภาพและการแปรรูปพัฒนาเพิ่มมูลค่า พร้อมฝึกปฏิบัติ

2) สมาชิกศูนย์ยังขาดการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด การสร้างเครือข่าย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรเข้ามาส่งเสริมและแรงจูงใจให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มอำนาจใน การต่อรองของเกษตรกร

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

1) สมาชิกต้องการได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์การผลิต เช่น เครื่องหยดเมล็ด เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ มีสนับสนุน ปัจจัยการผลิตที่ดีมีคุณภาพ และต้องการสนับสนุนอุปกรณ์บรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย ดังนั้นภาครัฐควรกำหนดแนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนงบประมาณและปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง

2) สมาชิกยังขาดการเชื่อมโยงระบบการตลาด ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา มีการวางแผนและหาแนวทางพัฒนาทั้งระบบ ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการตลาด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลผลิต คุณภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองจากการใช้เทคโนโลยีต่างๆเพื่อที่จะให้ได้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถปฏิบัติได้ง่ายและสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรมากที่สุด

2) ควรทำการศึกษาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชนในทุกมิติที่เป็นองค์รวมทั้งการบริหารจัดการกลุ่ม การผลิตสินค้าและการตลาดของกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาศูนย์ให้เกิดความยั่งยืน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). การจัดทำศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน(ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง). (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. โครงการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชรองรับประชาคมอาเซียน ปี 2559. (ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง). กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กัณทิมา ทองศรี. (2557). “การปรับปรุงสภาพและการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืชไร่ตระกูลถั่ว” ในเอกสารประกอบการบรรยาย ในการฝึกอบรมหลักสูตร เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว วันที่ 17 – 20 มีนาคม 2557 ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืช พืชไร่โลก จังหวัดพิษณุโลก กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมวิชาการเกษตร หน้า 23 -24.
- เสกสรร ศรีหาภาค. (2542). การศึกษาเปรียบเทียบการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกรในเขตชลประทาน และนอกเขตชลประทาน จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สัจจา บรรจงศิริ (2552) “รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าว” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- สัจจา บรรจงศิริ และคณะ. (2549). “การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน” รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน. (2558). “ข้อมูลด้านการเกษตรจังหวัดน่าน” ค้นคืนวันที่ 12 พฤษภาคม 2560 จาก <http://www.nan.doe.go.th/genaral/b2555/book25572033-48.pdf>.
- สำนักงานจังหวัดน่าน. (2558). “แผนพัฒนาจังหวัดน่าน (พ.ศ. 2558 -2561)” ค้นคืนวันที่ 12 พฤษภาคม 2560 จาก <http://www.oic.go.th>.
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจเกษตร. (2558). สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2559 กรุงเทพฯ .